

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Релігійна організація «Вищий духовний навчальний заклад
«Таврійський християнський інститут»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор РО «ВДНЗ «ТХІ»

В.С. Синій

Положення
про розроблення та реалізацію освітніх
програм

Розглянуто та схвалено

Вченою радою РО «ВДНЗ «ТХІ»

Протокол № 5/5-6 від 08.11.2018 р.

Херсон – 2018

ПОЛОЖЕННЯ

про порядок розроблення, затвердження та реалізацію освітніх програм

Тезаурус положення

Акредитація освітньої програми - оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності закладу вищої освіти за цією програмою на предмет: відповідності стандарту вищої освіти; спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання; досягнення заявлених у програмі результатів навчання.

Бакалавр - це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180-240 кредитів ECTS. Обсяг освітньо-професійної програми для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра визначається вищим навчальним закладом.

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ECTS) - система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах БСТБ.

Компетентність - динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти:

- **інтегральна компетентність** - узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності;

- **загальні компетентності** - універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку;

- **спеціальні** (фахові, предметні) компетентності - компетентності, що залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю.

Кредит ECTS - одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання.

Лицензування - процедура визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до стандартів освітньої діяльності.

Національна рамка кваліфікацій - це системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів.

Освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова чи освітньо-творча) програма - система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ECTS, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Результати навчання - знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів.

Рівень освіти - завершений етап освіти, що характеризується рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетентностей, які визначені, як правило, стандартом освіти та відповідають певному рівню Національної рамки кваліфікацій: перший (бакалаврський) ступінь вищої освіти відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю.

Спеціалізація - складова спеціальності, що визначається закладом вищої освіти та передбачає профільну спеціалізовану освітню програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти.

Спеціальність - складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка.

Стандарт вищої освіти - це сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності.

Стандарт освітньої діяльності - це сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу закладу вищої освіти і наукової установи.

Якість вищої освіти - відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом вищої освіти та/або договором про надання освітніх послуг.

Якість освітньої діяльності - рівень організації освітнього процесу у закладі вищої освіти, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань.

I. Загальні положення

1.1. Типове положення про порядок розроблення, затвердження, моніторингу освітніх програм (надалі - Положення) Таврійського Християнського Інституту (надалі - Інститут), розроблене відповідно до Законів України «Про освіту» і «Про вищу освіту», чинних Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів вищої освіти (далі - Ліцензійні умови), Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти ESG, та інших нормативних документів Міністерства освіти і науки України і передбачає формування проектної групи освітньо-професійної програми та групи забезпечення спеціальності у Інституті

1.2. Положення визначає процедури формування та затвердження складу проектної групи та групи забезпечення спеціальності, їх статус, функції та повноваження.

1.3. Проектна група - визначається наказом керівника закладу освіти, - група педагогічних працівників, які відповідальні за започаткування та реалізацію освітньої діяльності за освітньо-професійною програмою (надалі - ОП) зі спеціальності на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти і відповідають кваліфікаційним вимогам, визначеним Ліцензійними умовами.

1.4. Проектна група є складовою системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Інституті на рівні кафедри.

II. Порядок розроблення освітньої програми

2.1. Стандарти фахової вищої освіти розробляються для кожної спеціальності відповідно до Національної рамки класифікацій і використовуються для визначення змісту та оцінювання результатів освітньої діяльності за освітньо-професійними програмами фахової вищої освіти. Стандарти фахової вищої освіти є обов'язковими до виконання всіма суб'єктами освітньої діяльності незалежно від форми власності та сфери управління.

2.2. Стандарт фахової вищої освіти визначає такі вимоги до освітньо-професійної програми (надалі - ОП):

1) вимоги до попередньої освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою;

2) перелік обов'язкових результатів навчання (загальних та спеціальних компетентностей) і здобувачів фахової вищої освіти;

3) обсяг кредитів, необхідний для здобуття ступеня фахового бакалавра за відповідною спеціальністю;

4) форми атестації здобувачів фахової вищої освіти;

5) вимоги до системи внутрішнього забезпечення якості фахової вищої освіти;

6) вимоги професійних стандартів.

2.3. Стандарти фахової вищої освіти спеціальностей, необхідних для доступу до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, можуть містити

додаткові вимоги до правил прийому, структури освітньо- професійної програми, змісту освіти, організації освітнього процесу та атестації випускників. Нормативний зміст підготовки здобувачів фахової вищої освіти для відповідних ОП формується у термінах програмних результатів навчання.

2.4. Успішне виконання ОП особою є підставою для присудження їй відповідного ступеня вищої освіти.

2.5. Основні принципи, на основі яких розробляються ОП:

- системність - дотримання відповідності мети, змісту ОП, методів, форм, засобів, технологій і механізмів реалізації освітнього процесу очікуваним результатам навчання;

- наступність - наявність послідовного зв'язку між різними етапами освітнього процесу та ступенями вищої освіти;

- інноваційність та інтегрованість освіти і науки - врахування сучасних досягнень розвитку науки та відображення результатів наукових досліджень у змісті ОП;

- студентоцентрованість - зорієнтованість освітнього процесу на студента, його здатність навчатися та набувати ним відповідні компетентності;

- формування компетентностей студентів як їхніх результатів навчання;

- врахування потреб, інтересів та вимог усіх зацікавлених сторін;

- інтеграція освітнього процесу у Європейський простір вищої освіти;

- модульність - структурування змісту ОП;

- збалансованість та реалістичність ОП - об'єктивність присвоєння кредитів компонентам ОП, здатність студентів у визначені терміни навчання набути очікувані компетентності за результатами виконання програми;

- гнучкість та мобільність структури ОП - можливість адаптації структури і змісту ОП до змін потреб та інтересів зацікавлених сторін;

- відповідність ОП національній рамці кваліфікацій.

III. Розроблення освітньої програми.

3.1. Нова ОП розробляється на основі стандартів освітньої діяльності та стандартів вищої освіти з урахуванням вимог професійних стандартів у відповідній професійній області (за наявності останніх).

3.2. Вимоги до ОП, які регламентовані стандартами вищої освіти:

- обсяг кредитів ECTS, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;

- наявність переліку компетентностей випускника;

- нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання;

- форми атестації здобувачів вищої освіти;

- відповідність вимогам системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Інституті

- вимоги професійних стандартів (у разі їх наявності).

3.3. Зміст ОП:

3.3.1. Освітня програма містить такі складові:

- титульна сторінка;
- передмова;
- лист погодження;
- зміст;
- профіль освітньої програми;
- перелік компонент освітньої програми;
- структурно-логічна схема;
- форма атестації здобувачів вищої освіти;
- матриця відповідності програмних компетентностей;
- матриця забезпечення програмних результатів навчання.

3.3.2. У передмові ОП зазначають її відповідність існуючим стандартам, вказують перелік зацікавлених сторін, за участю яких розроблена ОП (працедавці, адміністративні та педагогічні працівники Інституту, науковці НАН України та інших наукових установ, студенти тощо), зовнішніх стейкхолдерів, склад робочої групи методичної комісії спеціальності, гаранта ОП, відомості щодо обговорення та схвалення ОП на Вченій раді Інституту, інформацію про затвердження ОП.

3.3.3. Опис профілю ОП відображає основні її риси та найсуттєвішу інформацію про неї, визначає предметну галузь, до якої вона належить, специфічні особливості, що відрізняють ОП від інших подібних програм. Опис профілю ОП містить загальну інформацію, мету ОП, характеристику ОП, а також інформацію щодо: здатності випускника до працевлаштування та подальшого навчання; викладання та оцінювання; програмних компетентностей (інтегральних, загальних та фахових); програмних результатів навчання (знань, умінь, здатностей до комунікацій, самостійної діяльності, відповідальності); ресурсного забезпечення реалізації програми та академічної мобільності.

3.3.4. Розподіл змісту ОП за групами компонентів та циклами підготовки відображає розподіл обсягу компонент ОП за циклами загальної та професійної підготовки та обов'язковими і вибірковими складовими.

3.3.5. Перелік компонент ОП - назви обов'язкових і вибіркових компонент ОП з їхніми кодами, обсягами в кредитах та формами підсумкового контролю у розрізі циклів загальної і професійної підготовки.

3.3.6. Структурно-логічна схема послідовності вивчення компонент ОП - схематичне відображення логічної послідовності вивчення навчальних дисциплін та інших компонент ОП.

3.3.7. Інформація щодо форм атестації - форми підсумкової атестації здобувачів вищої освіти за результатами виконання ОП (державна атестація, випускний екзамен).

3.3.8. Матриця забезпечення програмних результатів навчання відповідними компонентами ОП та матриця відповідності програмних компетентностей навчальним компонентам визначають взаємозв'язок програмних результатів навчання, програмних компетентностей та компонент ОП.

3.3.9. Розподіл змісту ОП за групами компонент та циклами підготовки,

перелік компонент ОП визначає гарант ОП, Вчена рада Інституту, відповідно до вимог Положення про організацію освітнього процесу в Коледжі.

3.4. Етапи розроблення нової ОП:

- формування проектної групи та призначення гаранта (ОП) (I етап);
- аналіз актуальності ОП та оцінювання достатності наявних ресурсів (II етап);
- визначення профілю ОП (III етап);
- визначення освітнього змісту ОП та розроблення навчального плану (IV етап);
- розроблення системи оцінювання якості ОП з метою її удосконалення (V етап).

3.5. I етап. Формування проектної групи та призначення гаранта освітньої програми.

3.5.1. Нова ОП розробляється за ініціативою керівництва Інституту.

3.5.2. Розробці нової ОП передують порівняльний аналіз її ініціаторів аналогічних спрямувань, що діють в провідних зарубіжних і вітчизняних закладах вищої освіти (надалі - ЗВО) - їх тривалості, переліку навчальних дисциплін, рівня викладання та ін.

3.5.3. Розроблення, моніторинг та перегляд кожної ОП здійснюється проектними групами.

3.5.4. Проектні групи формуються окремо за кожною ОП на період її розроблення, моніторингу, перегляду, проведення процедур зовнішнього оцінювання (ліцензування, акредитація), самооцінювання або інших необхідних процедур.

3.5.5. Склад проектної групи ОП затверджується наказом ректора Інституту за поданням Вченої ради.

3.5.6. При цьому має бути дотримана ліцензійна умова щодо наявності у складі проектної групи:

- для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти - трьох осіб, що мають науковий ступінь та/або вчене звання.

3.5.7. Одна й та ж сама особа може бути членом декількох проектних груп. З метою узгодження підходів щодо розроблення ОП рекомендується до складу проектних груп включати завідувача випускової кафедри.

3.5.8. Рекомендується включати до складу проектної групи стейкхолдерів (роботодавців, органів студентського самоврядування, професіоналів тощо) або залучати до діяльності проектної групи в інших формах, з метою забезпечення участі в розробці, моніторингу та перегляду ОП зацікавлених сторін.

3.5.9. Керівник, який очолює проектну групу - є гарантом ОП, педагогічний працівник, який має науковий ступінь за відповідною або спорідненою до ОП спеціальністю зі стажем педагогічної роботи не менше 10 років.

3.5.10. Гарант ОП може бути керівником лише однієї ОП.

3.5.11. Дострокове припинення роботи й призначення нового гаранта ОП і членів проектної групи здійснюється на підставі наказу ректора Інституту.

3.5.12. При розробці спільної ОП створюється проектна група, до складу якої входять представники всіх учасників-партнерів, які беруть участь в реалізації нової спільної ОП.

У цьому випадку проектна група повинна забезпечити облік вимог усіх сторін, які будуть забезпечувати її реалізацію, у тій мірі, в якій кожна зі сторін забезпечує внесок у ОП.

3.5.13. При розробленні програми подвійних дипломів слід враховувати не тільки змістовну відповідність навчальних планів, але й вимоги щодо обсягу окремих компонентів ОП, поточного контролю, підсумкової атестації й планованих навчальних результатів, які передбачає кожен з учасників-партнерів, що видає документи про освіту та кваліфікацію.

3.5.14. Основні завдання проектних груп:

- визначення виду ОП;
- встановлення актуальності ОП;
- формування профілю програми;
- визначення форми навчання та організації освітнього процесу;
- визначають освітні компоненти;
- розробляють навчальний план та інші нормативні документи, що організаційно супроводжують процес підготовки здобувачів вищої освіти за відповідною ОП з врахуванням рекомендацій навчальної відділу та методичних вимог Інституту;
- здійснюють аналіз відповідності ОП Ліцензійним умовам;
- формують пропозиції та узагальнюють рекомендації з вдосконалення існуючої ОП;
- проводять моніторинг ОП (узагальнюють пропозиції та рекомендації, здійснюють самообстеження та самооцінювання) та періодичному перегляду ОП;
- забезпечують внесення відомостей щодо ОП та навчальних планів до ЄДЕБО спільно з навчальним відділом, методичними працівниками та приймальною комісією;
- здійснюють контроль за реалізацією ОП педагогічними працівниками та кафедрою Інституту.

3.5.15. У визначений гарантом ОП строк, за запитом проектної групи, відповідні служби Інституту зобов'язані надати відомості, необхідні для розроблення ОП.

3.5.16. Координацію діяльності усіх проектних груп Інституту здійснює навчальний відділ Інституту.

3.6. II етап. Аналіз актуальності освітньої програми та оцінювання достатності наявних ресурсів.

3.6.1. Аналіз актуальності ОП полягає у встановленні суспільної потреби в ОП, її потенціалі шляхом консультацій із зацікавленими сторонами (здобувачами вищої освіти, випускниками Інституту, роботодавцями, науковою спільнотою, професіоналами тощо), з'ясуванні виконання основних умов її запровадження.

3.6.2. Проектна група проводить аналіз ринку освітніх послуг і можливості

позиціонування на ньому ОП, аналіз ринку праці, на який орієнтована нова ОП, можливостей майбутнього працевлаштування для потенційних випускників.

3.6.3. Для забезпечення постійного зв'язку з зацікавленими сторонами Інститутом можуть (як дорадчий орган) формуватися академічні (експертні) ради за відповідними спеціальностями, до яких можуть входити представники зацікавлених сторін.

3.6.4. Проектна група, виходячи з прогнозованої структури ОП, з врахуванням Ліцензійних умов, за результатами консультацій з профільними службами ЗВО, здійснює попередню загальну оцінку достатності наявних ресурсів (кадрових, фінансових, організаційних тощо) для її реалізації та потреби залучення зовнішніх ресурсів.

3.7. III етап. Визначення профілю ОП.

3.7.1. Проектною групою складається як короткий документ - профіль програми, створений для представлення в формі загальної інформації про ОП.

3.7.2 Визначення профілю полягає у визначенні мети ОП, загальних та фахових програмних компетентностей, які повинні бути досягнуті в результаті навчання, кінцевих (програмних) результатів навчання з урахуванням положень Національної рамки кваліфікацій, вимог стандартів вищої освіти та встановлення необхідного обсягу ОП у кредитах ECTS.

3.7.3. При визначенні та формулюванні програмних компетентностей та результатів навчання потрібно забезпечити активну роль представників ринку праці в процесі формування опису компетентної моделі майбутнього фахівця.

3.7.4. Програмні компетентності (описані за видами: інтегральні, загальні, спеціальні) - загалом від 10 до 15 найважливіших компетентностей, визначають специфіку ОП. Компетентності випускника відображають погляд роботодавця (замовника) на освітню та професійну підготовку потенційного працівника.

Для формулювання програмних компетентностей ОП беруть за основу перелік компетентностей стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю. Перелік можна доповнити декількома компетентностями, що визначаються специфікою потреб регіонального або секторального ринку праці (цільовий запит роботодавців).

Інтегральні та загальні компетентності визначені Національною рамкою кваліфікацій і описані за кваліфікаційними рівнями (6 - бакалаврський).

Загальні компетентності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності, як правило, поділяють на три види (в предметній області):

- знання й розуміння,
- когнітивні уміння та навички,
- практичні навички.

До кожної компетентності бажано наводити коментар. Набір фахових компетентностей має відповідати визначеному рівню ОП.

3.7.5. Програмні результати навчання - узгоджений набір 15-25 тверджень, які зазначають, що здобувач вищої освіти має знати, розуміти та бути здатним

виконувати після успішного завершення навчання за ОП.

Формулювання програмних результатів навчання потрібно проводити відповідно до рекомендацій із вираховуванням міжнародних зразків (формулювання).

Набір програмних результатів навчання є однаковим для всіх здобувачів вищої освіти за ОП певного рівня. Перелік програмних результатів навчання має корелюватися з визначеним переліком загальних і спеціальних (фахових, предметних) компетентностей.

3.7.6. Для окремих ОП, особливо у випадку регульованих професій, поділ компетентностей на види не застосовується. Тоді це слід відзначити в описі ОП.

3.7.7. Критерії, які повинні відповідати результатам навчання:

- корисність - мають сприйматися як такі, що відповідають рівню вищої освіти та вимогам/очікуванням громадянського суспільства та держави, релевантність відповідним програмним компетентностям;

- конкретність - забезпечувати достатній рівень деталізації, бути чіткими і однозначними, написаними зрозумілою мовою, дозволяючи чітко окреслити зміст вимог до здобувача вищої освіти;

- стандартизованість - визначати стандартні вимоги, яким повинен відповідати здобувач вищої освіти;

- відповідність - відповідати кваліфікаційним вимогам, бути взаємозв'язаними із освітніми рівнями та кваліфікаційними рівнями Національної рамки кваліфікацій;

- об'єктивність - сформульованими нейтрально, уникаючи зайвої амбітності та суб'єктивності;

- досяжність - реалістичними, з погляду часу та ресурсів, необхідних для їх досягнення;

- діагностичність - повинні мати об'єктивні ознаки їх досягнення чи недосягнення та визначати вимоги до присудження кредитів ECTS;

- вимірюваність - має існувати спосіб та шкала для вимірювання ступеня досягнення результату прямими або непрямими методами.

3.7.8. Формулювання результатів навчання та порядок оформлення:

- визначити, якій сфері (спеціальній чи загальній, предметній області, особливі навички тощо) та кваліфікаційному рівню НРК має відповідати результат навчання;

- зазначити тип результату навчання (знання, навички, здатності, інші компетентності);

- визначити активне дієслово відповідного рівня;

- зазначити предмет вивчення або предмет дії (іменник, що слідує за дієсловом);

- за необхідності навести умови/обмеження, за яких слід демонструвати результат навчання;

- перевірити результат навчання відповідності вище зазначеним критеріям та визначити засіб оцінювання його досягнення.

3.7.9. При розробленні програмних результатів навчання, необхідно виробити чіткі критерії оцінювання сформульованого результату, що необхідно проводити на підставі формулювання програмних результатів:

- результати навчання характеризують те, що здобувач вищої освіти повинен продемонструвати після успішного завершення ОП (демонстрація знань, умінь, здатності виконувати тощо);
- повний набір програмних результатів навчання виражає характерні особливості ОП; якщо серед них є результати, характерні також і для інших ОП, їх доцільно виділити окремо.

3.7.10. Перевірку кореляції результатів навчання програмним компетентностям проводити за допомогою матриці відповідності програмних компетентностей програмним результатам навчання за ОП.

3.8. IV етап. Визначення змісту ОП та розроблення навчального плану.

3.8.1. Основні етапи визначення змісту ОП та її компонента:

1) складання переліку освітніх компонентів ОП:

- вирішення питання щодо використання модульної системи в ОП;
- визначення компетентностей та формулювання результатів навчання для кожного модуля; визначення підходів до викладання, навчання та оцінювання; перевірка охоплення ключових загальних та предметно- спеціалізованих компетентностей.

2) обрання освітніх технологій і розроблення навчального плану;

3) розроблення програм навчальних дисциплін.

3.8.2. Проектна група на підставі програмних компетентностей та програмних результатів навчання:

- визначає загальний бюджет часу - обсяг кредитів ECTS, необхідних для досягнення зазначених результатів, який необхідно розподілити;
- здійснює структурування результатів навчання (модулів або навчальних дисциплін, інших складових навчального курсу, практик, дослідницьких проєктів, лабораторних робіт та інших відповідних навчальних заходів) та розподіляє кредити ECTS, необхідні для досягнення зазначених результатів.

3.8.3. При призначенні кредитів ECTS освітнім компонентам ОП слід віддавати перевагу стандартизованому підходу, коли обсяг кожного компонента є стандартним або кратним (модуль) на відміну від індивідуального підходу, коли обсяг кредитів для освітнього компоненту є довільним і залежить від переліку та складності результатів навчання, опису прогнозованої навчальної діяльності, оцінки навантаження, обговорення викладацьким складом.

3.8.4. Визначення кількості кредитів для освітнього компонента здійснюється шляхом оцінки навантаження, необхідного для досягнення результатів навчання.

Мінімальна кількість кредитів для освітнього компоненту складає 3 кредити. Кількість освітніх компонентів на навчальний рік - не більше 12-14.

Проектним групам слід запобігати надмірній фрагментації освітніх компонентів.

3.8.5. З метою гнучкості, мобільності, формування міждисциплінарних

траєкторій навчання слід стандартизувати освітні компоненти.

3.8.6. Визначення компетентностей та формулювання результатів навчання для кожного модуля (освітнього компонента).

3.8.6.1. Проектна група має сформулювати результати навчання, які повинні бути досягнуті в межах кожного модуля (освітнього компонента), виходячи з програмних компетентностей та програмних результатів навчання.

В переліку компонентів ОП зазначаються назви навчальних дисциплін, практик, а також обсяг цих компонентів у кредитах та форма підсумкового контролю.

Усі компоненти групуються у два цикли:

- загальної підготовки;
- професійної підготовки.

У кожному циклі виділяються:

- обов'язкові компоненти ОП;
- вибіркові компоненти ОП.

Обов'язковий компонент ОП, спрямований на забезпечення загальних і фахових компетентностей спеціальності, має бути уніфікованим в освітніх програмах у межах певної спеціальності.

Обсяг обов'язкового компонента ОП бакалаврської підготовки має складати не менш ніж 50 %.

3.8.7. Визначення підходів до викладання, навчання та оцінювання.

3.8.7.1. Проектна група має погодити спосіб найкращого розвитку та оцінювання компетентностей і досягнення бажаних результатів навчання, а також передбачити різноманітні підходи до навчання, викладання та оцінювання.

3.8.7.2. Проектна група має перевірити охоплення ключових загальних та предметно-спеціалізованих компетентностей.

Проектна група має перевірити розвиток ключових загальних і спеціальних компетентностей, а також перевірити, чи всі програмні ключові загальні та спеціальні компетентності охоплюються модулями/одинацями ОП.

3.8.7.3. Проектні групи мають провести тест щодо узгодження результатів навчання та програмних компетентностей:

- узгодження програмних результатів навчання з Національною рамкою кваліфікацій;

- узгодження програмних результатів навчання зі стандартами вищої освіти;

- узгодження результатів вивчення модуля (навчальної дисципліни) з програмними результатами навчання (Матриця відповідності програмних результатів навчання освітнім компонентам ОП);

- узгодження модульних (дисциплінарних) результатів навчання з програмними компетентностями (Матриця відповідності програмних компетентностей освітнім компонентам ОП);

- узгодження методів викладання з відповідними результатами навчання для досягнення бажаних результатів навчання;

- узгодження методів оцінювання відповідно з модульними

(дисциплінарними) та програмними результатами навчання.

3.8.8. Обрання освітніх технологій та розроблення навчального плану.

3.8.8.1. Проектна група вносить узгоджені результати навчання до ОП та відповідних навчальних дисциплін - до навчальних планів підготовки фахівців є обов'язковим. Відповідно до профілю ОП та переліку її освітніх компонентів проектна група розробляє навчальний план ОП (згідно вимог цього Положення).

3.8.9. Обрання освітніх технологій та розроблення навчального плану.

3.8.9.1. Проектна група повинна враховувати, що обсяг аудиторної роботи здобувачів вищої освіти встановлюється в межах від 1/3 до 2/3 обсягу 1 кредиту ECTS (від 10 до 15 годин), решта обсягу призначається для їх самостійної роботи. Органи студентського самоврядування можуть подавати пропозиції та зауваження щодо змісту навчальних планів.

3.8.9.2. Проектна група має узгодити свої пропозиції при проектуванні кадрового забезпечення ОП щодо складу педагогічних працівників для викладання дисциплін, внесених у проект навчального плану, з кафедрою, на яких працюють такі педагогічні працівники.

3.8.10. Розроблення програм навчальних дисциплін.

3.8.10.1. За завданнями проектних груп програми навчальних дисциплін розробляються на кафедрі Інституту згідно з вимогами та інструкціями щодо розроблення ОП.

3.8.10.2. Органи студентського самоврядування можуть надавати пропозиції та зауваження щодо змісту програм навчальних дисциплін.

3.8.10.3. Програма навчальної дисципліни розробляється на термін дії навчального плану, за необхідності до неї можуть вноситись зміни.

3.8.10.4. З метою забезпечення цілісності освітнього матеріалу, забезпечення професійної спрямованості змісту навчання, попередження дублювання, врахування міждисциплінарних зв'язків програми навчальних дисциплін розглядаються Вченою радою Інституту.

3.8.10.5. На підставі робочої програми навчальної дисципліни на поточний навчальний рік на кафедрах розробляється силабус навчальної програми (навчально-методичне забезпечення).

3.9. V етап. Розроблення системи оцінювання якості освітньої програми з метою її удосконалення

3.9.1. Проектна група та педагогічні працівники, які реалізують ОП несуть відповідальність за якість ОП. З метою контролю за якістю ОП та їх вдосконалення проводяться різні процедури оцінювання на якість ОП: зовнішні, внутрішні й непрямі.

3.9.2. Визначають основні процедури зовнішнього оцінювання та визнання якості ОП:

- ОП може не мати акредитації. За неакредитованою ОП Інститут має право на виготовлення і видачу власних документів про вищу освіту у порядку та за зразком, що визначені Вченою радою (п.6 ст.7 ЗУ «Про вищу освіту»);

- сертифікація ОП - процедура встановлення відповідності якісних характеристик ОП певним стандартам якості організації, що сертифікує ОП;

- міжнародна експертиза ОП - процедура оцінювання якості ОП визнаними і авторитетними міжнародними експертами в тій науково-освітній галузі, в якій реалізується така ОП.

3.9.3. Для всіх ОП рекомендується регулярно проводити оцінку підготовки фахівців і затребуваних компетентностей (результатів навчання) з точки зору роботодавців, а також затребуваних результатів навчання з точки зору випускників. Процедурою такої оцінки є опитування роботодавців та випускників (анкетування, інтерв'ювання, соціологічне дослідження тощо).

3.9.4. Внутрішня оцінка якості ОП повинна відповідати основним процедурам. Самообстеження ОП, яке може проводитися в рамках процедур зовнішнього оцінювання якості (акредитації будь-якого виду, міжнародної експертизи), так і з ініціативи гаранта ОП з метою планових процедур контролю якості.

3.9.5. Залежно від цілей проведення самообстеження визначаються процедури і терміни його проведення. За рішенням Ректора Інституту для проведення самообстеження ОП і підготовки звіту призначається комісія (у складі 3-5 осіб з числа педагогічних працівників Інституту, (що реалізує ОП); бажано залучення до проведення самообстеження ОП представників ключових роботодавців, здобувачів вищої освіти, педагогічних працівників програми.

3.9.6. Гарант ОП може доручити проведення самообстеження проектній групі. Результати проведеного самообстеження оформлюються у формі звіту про результати самообстеження.

Результати самообстеження ОП готується членами комісії з самообстеження і узгоджується з усіма залученими до цієї процедури учасниками у формі звіту. Звіт повинен містити висновки про якість ОП і пропозиції щодо її вдосконалення, включаючи, за необхідності, пропозиції щодо внесення змін до ОП, модернізації ОП і/або прийняттю інших управлінських рішень.

3.9.7. Звіт про результати самообстеження затверджується на засіданні Вченої ради Інституту.

3.9.8. Внесення в ОП змін, що відносяться до компетенції Вченої ради Інституту, затверджується на засіданні Вченої ради Інституту на підставі рекомендацій, наданих гарантом ОП.

IV. ПОРЯДОК ЗАТВЕРДЖЕННЯ, ВІДКРИТТЯ, АКРЕДИТАЦІЇ ТА ЗАКРИТТЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

4.1. Затвердження ОП.

4.1.1 Затвердження нової ОП повинно відбуватись шляхом послідовної єдиної процедури затвердження, що передбачає їх розгляд такими підрозділами:

- проектною групою, позитивне рішення якої є підставою для передачі матеріалів на засідання випускової кафедри;

- випусковою кафедрою (спільним засіданням випускових кафедр),

позитивне рішення якої є підставою для передачі матеріалів Ректору Інституту;

- навчальним відділом, який здійснює перевірку збалансованості та реалістичності програми, раціональності розподілу кредитів, повноту документального забезпечення та відповідність ОП Ліцензійним умовам. Позитивне рішення Ректора Інституту є підставою для передачі матеріалів на розгляд Вченої ради Інституту;

- Вченою радою Інституту.

4.1.2. Для відкриття ОП, що подаються на засідання Вченої ради Інституту, подається такий перелік документів:

- копія наказу директора Коледжу про затвердження складу проектної групи;

- освітньо-професійна програма;

- графік навчального процесу;

- навчальний план підготовки фахівців;

- зовнішня рецензія провідного роботодавця галузі.

4.1.3. Результатом розгляду ОП є - прийняття рішення про затвердження ОП, направлення на доопрацювання ОП або відмова у затвердженні ОП Вченою радою Інституту.

4.1.4. Навчальний план підготовки фахівців з вищою освітою затверджується рішенням Вченої ради Інституту і вводиться в дію наказом Ректора Інституту. Підпис Ректора Інституту скріплюється печаткою Інституту.

4.2. Відкриття ОП та набір здобувачів вищої освіти.

4.2.1. Згідно з Правилами прийому до Інституту, набір здобувачів вищої освіти на навчання за ОП здійснюється приймальною комісією Інституту централізовано.

4.2.2. Освітня програма може бути внесена до Правил прийому і на навчання за нею може бути оголошено набір здобувачів вищої освіти лише за умови затвердження ОП і наявності ліцензії Інституту на здійснення освітньої діяльності за спеціальністю, в рамках якої відкривається ОП.

4.2.3 Якщо на ОП не здійснено набір здобувачів вищої освіти у зв'язку з її недостатньою затребуваністю, то проектна група може в подальшому:

- відмовитися від її реалізації, в порядку, встановленому п. 5.4 цього Положення;

- провести удосконалення ОП з метою підвищення її конкурентоспроможності та привабливості на ринку освітніх послуг, надати матеріали удосконалення Вченій раді Інституту.

4.2.4. У разі схвалення проведеного удосконалення Вченою радою Інституту набір здобувачів вищої освіти на навчання за удосконаленою ОП здійснюється приймальною комісією Інституту в наступному календарному році.

4.3. Акредитація освітньої програми.

4.3.1. З метою проведення акредитаційної експертизи, Інститут надає Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти ОП, письмову заяву та документи, що підтверджують відповідність його освітньої діяльності

стандартам вищої освіти за відповідною спеціальністю.

4.3.2 Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, протягом двох місяців з дня подання заяви, за результатами акредитаційної експертизи приймає рішення про акредитацію чи відмову в акредитації відповідної ОП. Рішення щодо акредитації ОП приймається на підставі експертного висновку відповідної галузевої експертної ради, який представляє голова цієї експертної ради.

4.2.3. Протягом трьох робочих днів з дня прийняття рішення про акредитацію ОП Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти видає Інституту відповідний сертифікат.

4.3.4 У сертифікаті про акредитацію зазначаються:

- 1) найменування та адреса закладу вищої освіти;
- 2) спеціальність і ступінь вищої освіти, за якими акредитована ОП;
- 3) дата видачі сертифіката.

4.3.5. Сертифікат про акредитацію вперше видається за кожною акредитованою ОП строком на п'ять років, а при другій та наступних акредитаціях - строком на 10 років. Інформація про видачу сертифіката вноситься до Єдиної державної електронної бази з питань освіти.

4.3.6. Форма сертифіката про акредитацію, порядок його оформлення, переоформлення, видачі, зберігання та обліку затверджуються Кабінетом Міністрів України.

4.3.7. Сертифікат підтверджує відповідність ОП за певною спеціальністю та ступенем вищої освіти стандартам вищої освіти і дає право на видачу документа про вищу освіту державного зразка за акредитованою ОП.

В Україні визнаються сертифікати про акредитацію ОП, виданих іноземними акредитаційними агентствами чи агентствами забезпечення якості вищої освіти, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України.

4.4. Закриття ОП.

4.4.1. Освітня програма може бути вилучена з переліку ОП, що реалізуються в Інституті, за таких умов:

- з ініціативи Інституту, при їх відмові від реалізації ОП;
- з ініціативи Інституту (за поданням приймальної комісії), у разі відсутності набору здобувачів вищої освіти на навчання за ОП протягом 2 років;
- у разі переформатування ОП. У цьому випадку об'єднана або роз'єднана ОП розробляється і проходить затвердження як нова, а за тими ОП, що реалізувалися до переформатування, припиняється набір здобувачів вищої освіти на навчання. Після завершення навчання здобувачів вищої освіти на останньому курсі (році) ОП вилучається з переліку ОП, що реалізуються в Інституту;
- з ініціативи Інституту, якщо в результаті будь-якої з процедур зовнішньої або внутрішньої оцінки якості ОП отримано висновки про її низьку якість.

4.4.2 Рішення про вилучення ОП з числа ОП, що реалізуються в Інституті, приймає Вчена рада Інституту.

V. ПОРЯДОК РЕАЛІЗАЦІЇ, МОНІТОРИНГУ ТА ПЕРІОДИЧНОГО ПЕРЕГЛЯДУ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

5.1. Порядок реалізації освітньої програми.

Порядок реалізації ОП визначається Положенням про організацію освітнього процесу Інституту. Для планування освітнього процесу на кожний навчальний рік Навчальним відділом, разом із випусковою кафедрою складається робочий навчальний план ОП. У робочому навчальному плані обумовлюються щорічні особливості організації освітнього процесу для ОП та зміст варіативної частини (блоку дисциплін за вільним вибором здобувачів вищої освіти).

5.2. Управління освітньою програмою.

5.2.1. Управління ОП здійснюється на адміністративному та академічному рівнях.

5.2.2. Адміністративне управління ОП здійснює Навчальний відділ Інституту та завідувач кафедри, на якій вона реалізується. Основні функції адміністративного управління ОП:

- організація та управління матеріально-технічним і інфраструктурним забезпеченням;

- інформаційне та навчально-методичне забезпечення в частині надання доступу до інформаційних, бібліотечних та інших загальних ресурсів,

- профорієнтаційна робота з потенційними вступниками;

- взаємодія з випускниками, роботодавцями, професіоналами тощо;

- рекомендації щодо складу екзаменаційних комісій;

- координація забезпечення якості ОП, що реалізується;

- організація проведення самообстеження ОП.

5.2.3. Гарант освітньої програми здійснює академічне управління ОП.

5.2.4. Основні завдання академічного управління ОП:

1) організація розроблення ОП, що базується на принципах колегіальності (профілю, навчальних планів, матриць відповідностей, методичного та інформаційного забезпечення освітнього процесу, включаючи програми навчальних дисциплін (модулів), науково-дослідних семінарів, практик, підсумкових державних випробувань тощо, оціночних засобів);

2) забезпечення контролю за якістю роботи педагогічних працівників, які здійснюють реалізацію ОП;

3) аналіз і впровадження кращого досвіду світової та вітчизняної вищої освіти у зміст і технологію реалізації ОП;

4) взаємодія з дослідними підрозділами Інституту з питань проектної, дослідницької роботи, практики здобувачів вищої освіти;

5) організація роботи із здобувачами вищої освіти, схильних до академічної кар'єри;

6) взаємодія з роботодавцями та випускниками для уточнення вимог до компетентностей випускника і оцінки обраних технологій реалізації ОП і якості підготовки фахівців;

7) підготовка ОП до процедур оцінки якості (включаючи акредитацію,

сертифікацію, експертизу).

5.3. Моніторинг освітньої програми.

5.3.1. Моніторинг ОП передбачає здійснення та визначення дотримання основних вимог до розробленої ОП:

- призначення кредитів;
- позначення результатів навчання;
- визначення та розрахування навчального навантаження досяжними, реалістичними та адекватними.

5.3.2 Проектна група, як правило, здійснює моніторинг ОП. До здійснення моніторингу можуть долучатися експерти: педагогічні працівники, професіонали-практики, здобувачі вищої освіти. Суттєвим елементом для перевірки та перегляду призначення кредитів є зворотний зв'язок із зацікавленими сторонами. Про мету моніторингу та спосіб його здійснення, щоб забезпечити точність та високий відсоток наданих відповідей, проектна група має інформувати здобувачів вищої освіти і педагогічний персонал.

5.3.3. Проведення результатів моніторингу та оцінювання ОП та компоненти.

5.3.4. За поданням проектних груп систему обов'язкових методів і засобів моніторингу визначає Вчена рада Інституту.

5.3.5. Анкета ОП складається з основних критеріїв забезпечення якості, кожний критерій оцінюється за рівнями: задовольняє, частково задовольняє, не задовольняє. У процесі моніторингу відбувається збір даних за зазначеними позиціями з коментарями.

5.3.6. Результати моніторингу ОП позначаються в аналітичному звіті, який подається до Вченої ради Інституту. За результатами моніторингу ОП формулюється висновок, оцінку якого проводять із застосуванням дворівневої шкали:

- висока якість - ОП має високий рівень досягнення результатів;
- неналежна якість - ОП має серйозні недоліки.

5.4. Основні критерії забезпечення якості освітніх програм.

5.4.1. Якість ОП забезпечується шляхом визначення та дотримання основних критеріїв результатів навчання, а саме:

- реалізується відповідно до плану розвитку та Статуту Інституту;
- сприяє виконанню місії та досягнення цілей Інституту;
- враховує потреби ринку праці та цільової групи (вступники, батьки, роботодавці);
- орієнтована на конкретну професію;
- назва узгоджується із змістом;
- методи і форми навчання, у т.ч. обсяги самостійної роботи здобувачів вищої освіти та виробничої практики, сприяють досягненню цілей ОП;
- мета і результати навчання за (ОП) мають бути сформульовані таким чином, щоб слугувати основою для оцінювання знань і навичок випускників, які навчалися за цією програмою;

- мета і результати навчання за (ОП) мають бути адекватними і порівнюваними з результатами навчання відповідного рівня вищої освіти;
- мета і результати навчання за (ОП) мають відповідати вимогам і тенденціям законодавства, що регулює відповідну професійну сферу;
- мета та результати навчання мають враховувати необхідність набуття та застосування знань і навичок, зазначених у стандарті вищої освіти;
- практична підготовка (практика), що необхідна для досягнення результатів навчання, має забезпечувати набуття і застосування здобувачами вищої освіти ефективних методів роботи;
- організація проведення практик має бути чітко регламентована, вимоги для її успішного завершення визначені;
- здобувачам вищої освіти має бути надана інструкція щодо проходження практик та відповідне керівництво у робочому середовищі;
- мета і результати навчання за (ОП) мають відповідати вимогам і тенденціям законодавства, що регулює гендерну рівність вищої освіти.

5.5. Розвиток освітньої програми та вимоги до педагогічних працівників, які її реалізують.

5.5.1. Вимоги до розвитку ОП та педагогічних працівників, які її реалізують:

- розвиток є безперервним процесом;
- до розвитку залучені внутрішні та зовнішні стейкхолдери (здобувачі вищої освіти і роботодавці);
- ознайомлення педагогічних працівників, які реалізують ОП, з її цілями та своєї ролі у їх досягненні;
- визначення тактики для усунення недоліків, та стратегії для реалізації відповідного плану дій;
- система зворотного зв'язку (за участю здобувачів вищої освіти, випускників, роботодавців, викладачів) є ефективною, а її результати прикладними;
- кваліфікація педагогічних працівників, які реалізують ОП, відповідає вимогам, встановленим законодавством;
- педагогічні працівники, які реалізують (ОП), мають відповідний рівень викладацької компетентності;
- педагогічні працівники, які реалізують (ОП), беруть участь у наукових дослідженнях і розробках;
- педагогічні працівники, які реалізують (ОП), співпрацюють із зацікавленими особами поза межами Інституту та з провідними фахівцями;
- ефективна система розвитку персоналу: педагогічні працівники, які реалізують (ОП), мають можливості для самовдосконалення та саморозвитку, проводяться регулярні анкетування та/або застосовуються інші методи розвитку персоналу;
- вивчення досвіду та сприяння запрошенню науково-педагогічних працівників (у тому числі із закордонних ЗВО) з метою консультацій чи викладання у межах ОП;

- педагогічні працівники, які реалізують ОП, регулярно використовують у подальшому свої знання та навички поза Інститутом та беруть участь у конференціях;

- кількість штатних педагогічних працівників визначається на основі їх обов'язків, обсягів викладання і кількості здобувачів вищої освіти та є цілком достатньою для досягнення цілей і результатів навчання;

- склад педагогічних працівників, які реалізують ОП, за віком і відсоток молодих спеціалістів забезпечує стійкість викладання в Інституті;

- у реалізації ОП дотримується принцип тендерної стратегії: рівності у доступі до якісної освіти, можливості особистісного розвитку, професійного самовизначення та кар'єрного зростання;

- вимоги для вступу на навчання здобувачів вищої освіти базуються на якостях, необхідних для досягнення результатів навчання;

- система консультування здобувачів вищої освіти (щодо навчання, кар'єри тощо) є ефективною;

- оцінювання результатів навчання включає в себе зворотний зв'язок здобувачів вищої освіти, який підтримує їх розвиток;

- здобувачі вищої освіти беруть участь у програмах міжнародної мобільності;

- відсоток здобувачів вищої освіти, які беруть участь у студентській мобільності є стійким або зростає;

- здобувачі вищої освіти залучені у процес прийняття рішень на різних інституційних рівнях.

5.5.2. Критерії оцінки навчального середовища Інституту:

- включає всі приміщення, що необхідні для проведення навчання (аудиторії, навчально-тренувальні кабінети, лабораторії, кімнати для самостійної роботи та відпочинку здобувачів вищої освіти тощо);

- має достатній потенціал, враховуючи кількісний склад здобувачів вищої освіти;

- обладнано відповідно до сучасних вимог (відеопроєктори, інтерактивні дошки, Інтернет тощо).

5.6. Перегляд освітніх програм.

5.6.1. Перегляд ОП з метою їх удосконалення здійснюється у формах оновлення або модернізації. ОП може щорічно оновлюватися в частині усіх компонентів, крім місії (цілей) і програмних навчальних результатів.

5.6.2. Перегляд та оновлення ОП проводять на підставі:

- ініціативи і пропозиції гаранта ОП або педагогічних працівників, які її реалізують;

- результатів оцінювання якості ОП;

- об'єктивних змін інфраструктурного, кадрового характеру і/або інших ресурсних умов реалізації ОП.

5.6.3. Оновлення відображаються у відповідних структурних елементах ОП (навчальному плані, матрицях, робочих програмах навчальних дисциплін,

програмах практик і т.п.).

5.6.4. Навчальні плани підлягають моніторингу та періодичному перегляду (не рідше одного разу за повний курс навчання за ОП).

Розробку нових навчальних планів проводять на підставі:

- затвердження Кабінетом Міністрів України нового переліку спеціальностей або внесення змін до чинного переліку;
- затвердження нових стандартів вищої освіти;
- внесення змін до циклу дисциплін гуманітарної та соціально- економічної підготовки (за рішенням Міністерства освіти і науки України або Вченої ради Інституту);
- внесення змін до дисциплін циклу самостійного вибору здобувачів вищої освіти (за рішенням Вченої ради Інституту).

5.6.5. Оновлення та модернізація ОП має на меті більш значну зміну в її змісті та умовах реалізації, ніж при плановому оновленні, і може стосуватися також мети (місії), програмних навчальних результатів. Зміна виду ОП також відноситься до удосконалення.

Умови модернізації ОП та проведення її можливе з:

- ініціативи керівництва Інституту у разі незадовільних висновків про її якість в результаті самообстеження або аналізу динаміки набору здобувачів вищої освіти;
- ініціативи гаранта освітньої програми за відсутності набору вступників на навчання;
- ініціативи проектної групи з метою врахування змін, що відбулися в науковому професійному полі, в яких реалізується ОП, а також змін ринку освітніх послуг або ринку праці.
- наявності висновків про недостатньо високу якість за результатами різних процедур оцінки якості ОП.

5.6.6. Для актуалізації модернізації ОП бажано залучення зовнішніх стейкхолдерів (представників роботодавців, зовнішніх відносно ОП експертів, як з професійної спільноти Інституту, так і незалежних). Затвердження оновленої ОП разом з обґрунтуванням внесених до неї змін проводиться за встановленим порядком.

5.6.7. З ініціативи проектної групи, що реалізує ОП, повторне затвердження ОП відбувається, у разі її значного оновлення. Значним вважається оновлення складу ОП (складу дисциплін, практик та їх обсягу в кредитах ЕСТБ) більше, ніж на 50 %.

VI. Прикінцеві положення

- 6.1. Це Положення затверджується Вченою радою Інституту та вводиться в дію наказом Ректора Інституту.
- 6.2. Відповідальність за впровадження Положення несе гарант освітньої програми, Навчальний відділ.
- 6.3. Положення підлягає перегляду та доопрацюванню, відповідно до змін

нормативної бази України в сфері вищої освіти.